

OPBOUW



WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Pasen – een nieuwe wereld

„Geloofd zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus, die ons naar zijn grote barmhartigheid door de opstanding van Jezus Christus uit de doden heeft doen wedergeboren worden tot een levende hoop.....”

(1 Petrus 1 vers 3)

Inhoud

- 122 Ds H. J. van der Kwast,
Pasen - een nieuwe wereld
- 122 Drs H. de Jong,
Antwoord aan dr D. Holwerda (3)
- 122 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 124 C. van der Spek,
De kruisiging
- 126 H. R. S. van Veen,
De Psalmmelodieën
- 125 Drs O. Mooiweer,
In Memoriam Ds H. van Tongeren

*In de evangeliën lezen we van de ontredde-
ring die er ontstond in de kring van de discipelen bij het sterven van hun Meester.*

Verbijsterd en vol zelfverwijt zagen zij aan hoeveel smaad en lijden over Jezus werd uitgestort.

Hoe kon God in de hemel toelaten wat mensen op de aarde Zijn Zoon aandeden op Golgotha.

Maar Jezus stierf en zijn jongeren konden weinig anders dan zich neerleggen bij dit feit.

Wanneer de Heiland overeenkomstig de woorden, die Hij gesproken had uit de doden weerkeert, zijn de discipelen nog in totale verwarring.

Er is in hun moeiten veel dat we verstaan.

Zij waren indertijd vol verwachting Jezus van Nazareth gevolgd.

Onder zijn prediking en bij zijn tekenen ging een nieuwe wereld voor hen open, waarin niet de zonde maar liefde en gerechtigheid het laatste woord hadden.

Maar al hun verwachtingen zijn de bodem ingeslagen op Golgotha.

Van het veelbelovende leven van Jezus bleef zo voor het oog niets over dan vloek en dood.

Hij was door het volk verworpen en door zijn jongeren verlaten.

Zijn leven leek zonder enige vrucht.

De vorst der duisternis had getriomfeerd over deze rechtvaardige.

De moeite was niet alleen dat Jezus in het graf lag, maar ook dat heel zijn handel en wandel vergeefs was geweest.

In dat alles daalde de nacht over hun leven, want wat was voor hen een wereld waarin de Heiland door de dood werd overweldigd.

Vele jaren na de dag van de opstanding weet Petrus zich nog te herinneren hoe de donkere nacht van vertwijfeling overging in een nieuwe morgen.

Toen de verrezen Heer eindelijk het ongeloof in hun harten had overwonnen kwam het voor hen tot een nieuw leven.

Niet de dood had Jezus Christus overwonnen, maar Hij had de macht van dood en duisternis overwonnen en onvergankelijk leven verworven.

Niet de machten van deze wereld als Pilatus en de oversten spraken het laatste woord, maar hun Meester ontving alle macht in hemel en op aarde.

Zo werden zij wedergeboren tot een levende hoop.

Jezus Christus stond op ook in hun harten.

Het leven kreeg weer betekenis en kleur.

Het werk van Jezus Christus bleek niet ijdel te zijn, want de ondergang op Golgotha was in feite één grote overwinning vol van vruchten van gerechtigheid en genade.

Hun ogen werden geopend voor de enige werkelijkheid:

Jezus Christus die stierf op Golgotha is Heer.

De opstanding is veel meer dan dat het lichaam van Jezus verrees.

Het leven is meer dan het lichaam.

Zijn leven droeg de volle vrucht van gerechtigheid.

Met die vrucht stond Hij op, die deelt Hij uit.

Want nu de Heer is opgestaan, nu vangt het nieuwe leven aan.

Er is hoop en verwachting voor een wereld verloren in schuld.

Er is een nieuwe wereld van genade en gerechtigheid.

H. J. van der Kwast, Heerde

Antwoord aan dr. D. Holwerda (3)

De lezer mag een beetje opgelucht ademen, want we zijn nu de grammatikale, taalkundige kwesties wel grotendeels gepasseerd. Zulke zaken zijn altijd wat moeilijk te volgen, want je weet niet precies waar de clou van de redenering zit. Daarom heb ik, om het toch wat dichterbij te brengen, maar veel woordjes schuin laten drukken om tenminste een spoor aan te wijzen waarlangs de draad van het betoog liep. Maar nu zijn we weer terug op het terrein waar de geofende bijbellezer ook zelf z'n vragen stelt en de gegeven antwoorden wikt en weegt.

Ons derde punt zou gaan over de vraag of ik wel recht gedaan heb aan de aanhaling uit de profeten in de verzen 26b en 27 van Romeinen 11. Ik had in het slotartikel van mijn eerdere reeks Jesaja 59:20, 21 en Jeremia 31:33, 34 genoemd als teksten die door Paulus worden geciteerd, maar nu brengt dr. H. als bezwaar tegen mij in dat ik het vrij letterlijk aangehaalde Jesaja 27:9c over het hoofd heb gezien. Deze Schriftplaats die allang door uitgever en verklaarders van de griekse tekst als citaat was onderkend, zou ik ten behoeve van de aanhaling uit Jeremia 31 hebben 'gewipt', zo verwijt hij mij. Dat zou ik gedaan hebben om zo te kunnen opereren met de tekst Jeremia 50:20, waarin sprake is van de belofte aan de 'rest', welk gegeven ik in een onkritisch enthousiasme aan het hele profeten-citaat zou hebben opgedrongen. Nu, laten we maar eens gauw gaan zien wat ik hier ter verdediging tegenin te brengen heb.

Geen bijkomstige kritiek

De lezer zal verstaan dat dit punt mij wel wat hoog zit. De kritiek van dr. H. immers raakt niet maar een bijkomstigheid van wat ik te berde heb gebracht, maar treft het hart van mijn hele verhaal. Immers, over de opzet van de reeks drukte ik mij - de lezer zal zich dat nog wel herinneren - als volgt uit: „Ik wil het hebben over dat bekende zinnetje uit Romeinen 11:26: „...en aldus zal geheel Israël behouden worden”. Maar ik wil het dit keer zo doen dat ik dit Schriftwoord houd tegen het licht van de oudtestamentische profetie”. Wat de bekende tekst uit Romeinen zelf betreft sprak ik zelfs uit dat mijn behandeling ervan te kort was om volledig te zijn. De nadruk viel dus op de oudtestamentische achtergrond van Paulus' woord over Israëls toekomst. En deze achtergrond acht ik samengevat, om niet te zeggen: samengebond, in de kleine collage van profetische aanhalingen in Romeinen 11:26b, 27. Wanneer ik nu in de uitleg van die tekst zou gefaald hebben, zou dat in mijn ogen betekenen dat mijn gehele opzet mislukt is. Hoeveel waardevols er dan eventueel van mijn arbeid nog zou overblijven. (Van de waarderende woorden die dr. H. daarover schreef, heb ik met dankbaarheid kennis genomen.)

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

De tekst uit Jesaja 59

Nu tot de zaak zelf komend stel ik voor dat we eerst een kijkje gaan nemen in Jesaja 59, want uit die plaats heeft de apostel het meest geput. We lezen de verzen 20 en 21 in hun geheel: „Maar als Verlosser komt Hij voor Sion en voor wie zich in Jakob van overtreding bekeren, luidt het woord des HEREN. En wat Mij aangaat, dit is mijn verbond met hen, zegt de HERE: mijn Geest die op u is, en mijn woorden die Ik in uw mond gelegd heb, zullen niet wijken uit uw mond noch uit de mond van uw kroost, noch uit de mond van het kroost van uw kroost, zegt de HERE, van nu aan tot in eeuwigheid”. Het is duidelijk dat in deze passage twee godsspraken

achter elkaar staan. Het verband tussen beiden is zoals vaker niet zo gemakkelijk doorzichtig te maken, maar zoveel is zeker dat het over twee verschillende zaken gaat. In het eerste woord wordt de komst van de Here God als Verlosser aangekondigd, in het tweede woord gaat het over de belofte van de Geest der profetie. Op dat tweede woord ga ik even door. De Here God, zo zegt v. 21, gaat het verbond dat Hij met zijn volk heeft, op een heel bepaalde manier waarmaken: Hij zal zorgen dat de geslachten door steeds de Geest der profetie en het woord der profetie onder Israël zullen wonen. Natuurlijk zal dat Israël verplichten om even steeds zijn houding tegenover die Geest en tegenover dat woord te bepalen. In dit laatste kon wel eens de verbindende schakel met v. 20 gelegen zijn: Zoals de komst van de Here God als Verlosser in Jakob scheiding te weeg zal brengen tussen degenen die zich van overtreding bekeren en degenen die dat niet doen, zo zal ook de boodschap der profeten schiftend werkzaam zijn in de boezem van het volk. Ik zeg, zo zou het verband tussen de twee godsspraken kunnen liggen.

Het afgeknotte citaat

Maar waarom deze uitwijding? Want Paulus werkt toch helemaal niet met dit tweede Godswoord uit Jesaja 59 in zijn aanhaling? Dat is bijna waar. Eigenaardig genoeg ontleent hij er alleen maar het eerste zinnetje aan: „En wat Mij aangaat, dit is mijn verbond met hen...”, en dat zinsdeel laat hij

dan terugslaan op de aanhaling uit v. 20. Het is zonneklaar dat dit een diepe ingreep in de tekst van Jesaja is en dat met name het woord 'verbond' door deze manoeuvre een betekenisverandering ondergaat. Het is nu in Romeinen 11:27 niet meer het verbond zoals dat door de Here God heel speciaal concreet gemaakt zou worden in de gave van de profetie, maar het krijgt een ruimere betekenis die afgestemd is op wat in Romeinen 11:26b aangehaald staat: „Komen zal uit Sion de Verlosser / afwenden zal Hij goddeloosheden van Jakob”. Dat wil dus zeggen dat het verbond nu in deze constellatie de kleur gaat aannemen van het nieuwe verbond, zoals dat in Jeremia 31:31-34 is aangekondigd en dat zoals iedereen weet in hoofdzaak bestaat uit de belofte van de vergeving der zonden. Als ten overvloede maakt de apostel dat in v. 27b dan ook nog duidelijk door de toevoeging: „...wanneer Ik hun zonden wegneem”. Deze woorden komen inderdaad uit Jesaja 27:9, zoals dr. H. zegt en de tekstuitgaven ook laten zien. Samen met Jesaja 59:21a echter vormen ze nu een duidelijke toespraak op Jeremia 31:33, 34.

Is het verwijt nu terecht dat ik het citaat uit Jesaja 27:9 ten behoeve van de verwijzing naar Jeremia 31 heb laten schieten? Inderdaad heb ik Jesaja 27 in mijn artikel niet genoemd, maar toch niet uit slordigheid of vooringenomenheid. Ik vond het belang ervan niet groot genoeg voor mijn doel. Ik zie het zo dat die plaats Paulus aan een paar woorden, aan een bekende frase geholpen heeft, zoals dat vaker in een collage van oudtestamentische teksten het geval is. Zie bijvoorbeeld in Jeremia 3:16 het



KARFREITAG

De Duitsers noemen de „Goede Vrijdag” Karfreitag. Ik heb iemand die thuis is in het Duits, gevraagd waar dat woord vandaan komt. Hij legde me uit, dat „Kar” van een oude stam komt, die zoveel betekent als „zorg, klacht, schreeuw”, en dat wij in het Nederlands nog het woord „karig” overhebben van dezelfde stam. Vermoedelijk hebben de Duitsers deze vrijdag willen „benoemen” naar Jezus' bittere klacht over het feit, dat Hij door Zijn God verlaten is geweest.

Maar waarom noemen wij die dag dan „goede” vrijdag? Misschien vanwege het verzoenend karakter van het lijden aan het kruis. Maar mogelijk is het een „eufemisme”; een verhullend woord, zoals sommigen „sterven” „heengaan” noemen en zoals het Liedboek voor de Kerken het niet heeft over lijdenstijd, doch over „Tijd voor Pasen”, en zoals gesproken wordt van de veertigdagentijd in plaats van over „vasten”. Het zijn

Pastorale Notities

DOOR A. H. ALGRA MAASSLUIS

bloemkransen op een graf, zulke uitdrukkingen.

De „vaderen” wilden de viering niet van de Goede Vrijdag. Pas in de vorige eeuw burgerde ze in, binnen de Ned. Herv. Kerk en dan nog in het bijzonder bij de vrijzinnigheid. In oude notulen van de Geref. Kerk in Slie-drecht kun je nog lezen, hoe er afwijzend beschikt wordt op een verzoek uit de gemeente om een dienst te houden op goede vrijdag. De kerkeraad wijst dat verzoek af, omdat het een „vrijzinnige” gewoonte is. Nu behoeft dat voor ons geen bezwaar te zijn, want bloemen in de kerk, dat

werd vroeger ook gezien als vrijzinnige fratsen, om van een kerstboom maar helemaal te zwijgen. Maar ik geloof dat de „vaderen” in hun conflict met Rome, beter begrepen hebben dan velen van ons, dat het lijden en sterven van de Heer een gebeurtenis was van één dag, die niet voor herhaling vatbaar was. Rome leeft meer bij de cyclus van de herhalingen: het offer moet steeds weer worden gebracht, de Geest almaar weer uitgestort, Jezus moet opnieuw geboren worden, en dan in jou, en Jezus moet wederom lijden, in jouw gemoed.

De reformatorische kerken gedenken ook het lijden en sterven van de Here, maar ze doen dat aan tafel, en zonder traan of klacht, want het is een „oefenen van de heerlijke gedachtenis!” Wij moeten er geen drama van maken. Geen herdenking van een dierbare dode. Want Hij leeft en heeft het lijden achter de rug. Waarom zouden wij dan nog zijn smarten breed uitmeten? Trouwens, wat weten wij ervan, hoe erg het was? Laten we er dus maar niet teveel van zeggen.

zinsdeel 'zij zal niemand in de zin komen' (gezegd van de voorgoed verdwenen ark des verbonds), dat in I Korinthiërs 2 : 9 heeft mogen 'mee-doen' bij het samenstellen van de bekende zin: „Wat geen oog heeft gezien, wat geen oor heeft gehoord en wat in geen mensenhart is opgeklommen... enz.” De *gedachte* echter die in het geheel van Jeremia 3 : 16 ligt uitgedrukt (over het afgedaan zijn van de ark), speelt in dat citaat bij de Korinthiërs hoegenaamd geen rol. En dat moet evenzeer gezegd worden van Jesaja 27 : 9 ten opzichte van Romeinen 11 : 27b. Ik meen zelfs, gezien de uitleg die dr H. van Jesaja 27 : 9 geeft, dat wij het hierover samen snel eens kunnen worden. Dr H. signaleert namelijk terecht dat het accent van Jesaja 27 : 9 een ander is dan dat van Romeinen 11 : 26b, 27: in Romeinen valt de aandacht helemaal op wat de Here God doet, bij Jesaja gaat het om de inbreng van het volk in (zelfs!) het verzoeningsgebeuren. Maar hoe dat verder ook zij, het aan Jesaja 27 : 9 ontleende zinsdeeltje is ook eigenlijk te klein dan dat het de hele gedachteninhoud van dat bijbelvers, laat staan van het tekstverband daaromheen, zou meebrengen. Het krijgt bij Paulus pas betekenis door de verbinding die het aangaat met het afgeknutte citaat uit Jesaja 59 : 21a en die betekenis is daar, zoals we gezien hebben, zeer zinnig.

Uit Sion

Intussen zullen de lezers wel met verbazing kennis genomen hebben van de bijna ondoorgrondelijke wijze waarop het Nieuwe Testament het Oude kan citeren. Ik had het daar in mijn artikelen al over en ook dr H. gaat er kort op in. Hierboven heb ik de type-ring gebruikt van een *collage* van profetische woorden, en inderdaad lijken Schriftaanhalingen in het Nieuwe Testament daar wel eens wat op. Hier in Romeinen 11 : 26, 27 is de bekende tekst uit Jesaja 59 : 20 tot uitgangspunt genomen, maar door wijziging en door toevoeging van gedachtengoed en fraseologie uit andere delen van de Schrift is dat profetenwoord niet weinig verrijkt. Of dat nu toegeschreven moet worden aan het feit dat de apostel uit het geheugen citeerde (zoals dr H. oppert), waag ik te betwijfelen. Ik denk dat er juist een zeer intense geestesarbeid aan ten grondslag gelegen heeft, van de apostel en mogelijk ook al van anderen vóór hem. Paulus (of: men) wilde in een bekende tekstvorm zoveel mogelijk bijbelse inhoud meenemen. Voor dat doel 'verbouwde' hij (men) de tekst een beetje. De kunst zal daarbij geweest zijn om door zo weinig mogelijk ingrepen een zo groot mogelijk resultaat te krijgen.

Eerder, in mijn voorgaande artikelen-serie, heb ik me al bezig gehouden met de *wijziging* die Jesaja 59 : 20 in Romeinen 11 : 26b ondergaan heeft, deels al in de griekse vertaling van het Oude Testament (de LXX) en deels door Paulus. Op rekening van de laat-

ste moet het geschreven worden dat 'voor Sion' uit de hebreeuwse tekst geworden is tot 'uit Sion': „De Verlosser zal uit Sion komen...”, Romeinen 11 : 26. Dit is een heel belangrijke verandering. Terecht merkt dr H. hierover op: „Waarschijnlijk spelen Paulus teksten door het hoofd waar de Heere wordt voorgesteld als 'opererend vanuit Sion': zie met name Psalm 14 : 7 (= 53 : 7); en verder Psalm 20 : 3, 110 : 2, 50 : 2; Joël 3 : 16; Amos 1 : 2”. De Here God 'opererend vanuit Sion' - het is een boeiend gegeven. Als je de opgegeven teksten bekijkt, blijkt dat 'Sion' niets minder dan het centrum van het heelal is, vanwaaruit God aan zijn schepping werkt. Alles wordt van daaruit in de crisis gebracht: het huis van David (Psalm 20), het verbondsvolk (Psalm 14 en 50), de mensheid (Psalm 14 en 110), het land (Amos 1), de aarde, ja de hele schepping (Joël 3). Sion is daarnaast óók het centrum vanwaaruit de zegen (Psalm 134 : 3) en het heilswoord (Jesaja 2 : 3) over de wereld gaan. Wanneer nu de apostel dit 'uit Sion' een plaats geeft in zijn aanhaling moet het om iets zeer gewichtigs gaan.

Dit is niet zomaar een variant op 'voor Sion', zoals de oorspronkelijke tekst heeft. Het is meer. De tekst bij Jesaja is op zichzelf al kritisch genoeg: „Maar als Verlosser komt Hij voor Sion en voor wie zich in Jakob van overtreding bekeren...”. Sion is hier

genomen voor het volk Israël, maar dan zoals zich dat (blijkens de toevoeging) geestelijk tot de Here God toekeert. Dat kritische element echter wordt door Paulus nu nog versterkt en aangescherpt, doordat hij het verlossend komen van God als 'vanuit Sion' aankondigt. Sion namelijk is hier niet langer het volk van God (de 'dochter Sions'), maar de plaats waar de Here God krachtens het geheim van de verzoening woont onder zijn volk. We mogen denken aan de Christus, in wie God 'onder ons woont' (Johannes 1 : 14). Het is dus van Christus uit dat Gods heilswerk onder Jakob geschiedt: het verlossen en het afwenden van goddeloosheden. Jakob zal dáártegenover zijn houding moeten bepalen, wil hij delen in dat heilswerk.

Hoe kwam ik bij Jeremia 50 terecht?

Dr H. bekapittelt mij over het feit dat ik een konklusie trok uit het ontbreken van het bepalende lidwoord vóór 'goddeloosheden' in v. 26. Wat hij daarover uit de griekse grammatika opmerkt was mij inderdaad ontgaan. Toch blijf ik het opmerkelijk vinden dat het bepalende lidwoord wel ontbreekt vóór 'goddeloosheden' in v. 26 en niet - zo kort daarna - vóór 'zonden' in v. 27 (alleen in het grieks te zien). Laat ik me dan maar corrigeren en voorzichtig zeggen dat dit gegeven

Ik weet dat mijn Verlosser leeft

CHURCH TRIUMPHANT L.M. JAMES WILLIAM ELLIOTT (1833-1915)



1. Ik weet dat mijn Verlosser leeft
en dat Hij mij het leven geeft!
Die daalde in het graf terneer,
is nu verhoogd: mijn Hoofd en Heer.
2. Ik weet dat mijn Verlosser leeft,
dat Hij mijn straf gedragen heeft:
ik ben met Hem in 't graf gegaan
en tot nieuw leven opgestaan.
3. Ik weet dat mijn Verlosser leeft,
dat Hij de dood verslagen heeft
en eenmaal in het groot heelal
als Vorst des levens heersen zal.
4. Want op een dag komt Hij als Heer
en Koning op de wolken weer.
Dan zal ik, van mijn zonden rein,
voor altijd bij de Here zijn.

Joop Klein, Rijswijk

Redactie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:
Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring
M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

meer strookt met mijn uitleg dan het omgekeerde. Want in v. 27 is het ook volgens mij helemaal terecht dat Paulus *generaliserend* schrijft: „En dit is van mijn kant het verbond voor hen wanneer ik de zonden van hen wegneem”. Daar is het bepalende lidwoord geheel op z'n plaats. Maar, dat verbond dat volgens Jeremia 31 de belofte behelst van de vergeving der zonden, gaat nu naar Paulus' voorstelling zó in vervulling en de Here God komt het van zijn kant zó na dat Hij vanuit Sion goddeloosheden van Jakob afwendt. Niet *alle* goddeloosheden van *geheel* Jakob, maar alleen die van degenen die zich in Jakob van overtreding bekeren, - om de oorspronkelijke tekst nog een keer aan het woord te laten. Aldus komt het heil van het verbond dat inderdaad het gehele verbondsvolk op het oog heeft (het 'wegnemen van de zonden van hen'), v. 27, slechts ten goede aan de 'rest'. Zo kom ik terecht bij Jeremia 50 : 20 waar zoiets inderdaad staat: „In die dagen en te dien tijde, luidt het woord des HEREN, zal de *ongerechtigheid van Israël* gezocht worden, maar zij is er niet, en (zullen) *de zonden van Juda* (nagespeurd worden), maar zij zijn niet te vinden, want Ik zal vergeving schenken *aan wie Ik doe overblijven*”. Men mag van mijnentwegen Romeinen 11 : 26b, 27 dan ook als volgt omschrijven: „En dit is van mijn kant het verbond (u weet wel: dat van de wegneming der zonden) voor hen, dat namelijk de Verlosser uit Sion komt en uit kracht van dat kritische heil goddeloosheden van Jakob afwendt”. 'Dit is van mijn kant het verbond voor hen' - zo ben Ik met hen getrouwd. Inderdaad heeft de Here God altijd al zijn verbond gehouden door het schenken van één *kritisch* heil. Of het nu verlossing-door-verzoening is (Romeinen 11 : 26b) of de gave van de profetie (Jesaja 59 : 21) of 'de steen die door de bouwlieden verworpen is' (Psalm 118 : 22), of nog iets anders - steeds moet Gods volk zijn geestelijke houding daartegenover bepalen.

Dr H. schreef: „Door Paulus' citaat uit Jesaja 27 te vervangen door Jeremia 31, ziet hij (dat ben ik, dJ.) kans te opereren met Jeremia 50. En van

daaruit is de exegese van Romeinen 11 : 25, 26 voor hem al beslist nog voordat hij aan de werkelijke analyse van de tekst-in-kwestie zelfs maar begonnen is" (dr H.'s vierde artikel). De lezer moet nu zelf maar oordelen of deze kritiek terecht is.

Handhaving

Ik blijf dus bij mijn opvatting dat de profeten-collage in Romeinen 11 : 26b, 27 een oudtestamentische ondersteuning biedt voor het geheimenis dat Paulus in Romeinen 11 : 25 en 26a onder woorden heeft gebracht: dat na-

melijk het gehele Israël dat behouden wordt gedurende de gehele tijd van het nieuwe verbond een samengesteld karakter draagt van enerzijds de 'rest' of het geestelijke zaad van Jakob en anderzijds de volheid der heidenen en dat het derhalve om een Israël gaat dat niet in het bloed van Abraham maar in dat van Jezus Christus (de Verlosser uit Sion) zijn grondslag en bindmiddel heeft. Men kan de gehele aanhaling goed vergelijken met het andere Sion-citaat in Romeinen 9 : 33. Ook daar is Sion plaats van kritisch heil voor de gemeente die wordt samengesteld uit Joden en niet-joden.

aangrijpende psalm: „Redt Uzelf, indien Gij Gods Zoon zijt, en kom af van het kruis" (vergl. vs. 9 e.v.). „Mijn tong kleeft aan Mijn verhemelte", (vs. 16), „zij verdelen mijn klederen onder elkander en werpen het lot over mijn gewaad" (vs. 19). Maar ook: „Alle einden der aarde zullen gedenken en zich tot de HEERE bekeren; alle geslachten der volken zullen zich neerbuigen voor Uw aangezicht" (vs. 28).

Dan volgt de sjabbat-kiddoesj. Jezus ziet terug op Zijn levenswerk, en Hij roept uit: „NISJALEM", HET IS VOLBRACHT. De vrede, de sjaloom is hersteld. Niet op de Zionsberg geschiedt in deze Paasstonden het beslissende verzoeningswerk, maar op Golgotha.

Om drie uur klinkt opnieuw de toon van de tempelbazuinen door de stad. Het uur van het avondgebed. De Ge-

kruisigde op Golgotha hoort het en spreekt het gebed, dat heel Israël bidt op dit uur:

„In Uw hand zijn de zielen van de levenden en de doden. In Uw handen geef ik mijn geest. Gij hebt mij verlost, o Heer, Gij God, die trouwe houdt... In de naam van de HEERE, de God Israëls: Aan mijn rechterhand Michaël (wie is gelijk aan God?), aan mijn linkerhand Gabriël (mijn vriend is God), voor mij Uriël (mijn licht is God), achter mijn Raphaël (God geneest), en boven mijn hoofd de tegenwoordigheid Gods".

„Vader, in Uw handen beveel ik mijn geest". En Hij boog het hoofd en gaf de geest.

Toen de sjabbat begon tegen zes uur 's avonds lag Jezus al in het graf. En Hij rustte op de zevende dag".

De grote Pèsachmaaltijd kan beginnen. De leden van het grote Sanhedrin, die de „pseudo profeet" aan de kant gezet hadden, wordt het tot een feestmaal „ad majoram Dei gloriam".

Petrus zal later zeggen: „En nu, broeders, ik weet, dat gij uit onkunde hebt gehandeld, gelijk ook uw oversten: maar zo heeft God in vervulling doen gaan wat Hij bij monde van alle profeten tevoren geboodschapt had, dat Zijn Christus moest lijden" (Handelingen 3 : 17 en 18).

De kruisiging

Het is maandag, de 14e van de maand Nisan. Pèsach, het Joodse Paasfeest, staat voor de deur. Pèsach betekent: voorbijgang, vergevende en sparende voorbijgang. Vlak voor de uittocht uit Egypte werd een lam geslacht en het bloed werd gestreken aan de deurposten; daar gaat de engel des doods voorbij!

Dit jaar, ook weer een jaar van grote woelingen in en rond het Joodse land, valt de 14e Nisan op maandag, op onze kalender de 16e april van het jaar onzes Heren 1984; morgen begint het feest der ongezuurde broden, vandaag wordt het Pèsach-lam geslacht, vanavond zal het seder-avond zijn, de dag der voorbereiding. De bittere kruiden worden klaargemaakt, want bitter was het leven in het diensthuis Egypte. De broden worden ongezuurd gebakken, want het is „brood der ellende", in grote haast klaargemaakt en gegeten. Alle zuurdeeg wordt uit het huis verwijderd; het volk dient zich te onthouden van de oude zuurdesem van boosheid, kwaadheid en huichelachtigheid. Het volk reinigt zich, maakt zich kasjèr.

Op deze dag wordt Jezus veroordeeld, weggevoerd buiten de stad en gekruisigd. In dat jaar viel de 14e Nisan op vrijdag, de dag voor de ingang van de sjabbat. Daar hangt Hij, nog geen twee honderd meter van het tempelplein verwijderd. Omdat het op die dag de 14e Nisan is en bovendien vrijdag, de voorbereiding voor de sjabbat en de voorbereiding voor het Paasfeest, begint de avondliturgie in de tempel al vroeg, al om half twee 's middags. Vóór zes uur 's avonds moet er nog een uitgebreid ritueel programma worden afgewikkeld.

Eerst wordt in de tempel het lam voor het dagelijks offer geslacht. Dan verzamelen zich de 420 oudsten uit de priester-orden, die alleen op de drie hoge feesten allen tegelijk in de tempel in de Heilige stad zijn en begint het zeer heilige verzoeningsritueel van de voorbereiding van Pasen. Talloze Paaslammeren worden geslacht en de

DOOR C. VAN DER SPEK HOORNAAR

priesters sprenkelen het verzoenende paasbloed rond het altaar. Ondertussen kondigen de tempelbazuinen, de sjofarim, met hun langgerekte, klagenlijke geluid de uren van het gebed aan en roepen de stad op tot het avondgebed.

Het Paasslachten gaat verder, de Levieten spelen op de harp en zingen het loflied, het hallèl: „Ik zal niet sterven, maar leven en ik zal de daden des HEEREN vertellen" (Psalm 118 : 17) en „De steen, die de bouwlieden verworpen hebben is tot een hoeksteen geworden" (Psalm 118 : 22). Bazuinstoten en hoornsignalen verkondigen tot in de wijde omgeving hoorbaar de grote gebeurtenis, dat God aan het met bloed besprenkelde altaar verzoening geeft en vrede sluit met zijn volk.

Bij het kruis wordt het na één uur stil. Alleen de noodzakelijkste getuigen staan nog tussen de kruisen, verder wat nieuwsgierigen, een paar vrouwen en wat vrienden. De soldaten van de wacht dobbelen.

Tegen drie uur begint Jezus met het bidden van de sjabbat- en de nachtgebeden en de gebeden der stervenden. Psalm 22: „Elohim, Elohim, lama azaftani, Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten" (vs. 1). Jezus bidt verder. Gedeelten worden opgetekend in de evangeliën; de toeschouwers misbruiken zelfs spottend deze

Psalm 22

- 1a Mijn God, mijn God, waarom verlaat Gij mij en blijft zo ver, terwijl ik tot U schrei, en redt mij niet, maar gaat aan mij voorbij? Hoe blijft Gij zwijgen?
- 3b Zij raden mij, terwijl zij mij verraden: „Zoekt het bij God, geef Hem uw leed te dragen, Hij zal U redden naar zijn welbehagen", zo klinkt hun spot.
- 6b Hebt Gij, o God, mij uit het stof der aarde eenmaal verhoogd, dat ik in 't stof zou sterven? Mijn tong en keel zijn als gebroken scherven, mijn kracht verdroogt.
- 7b Zij kennen voor een stervende geen schaamte, lachen hem uit die zich niet kan verweren, en delen reeds, al dobbelend, zijn kleren, hun tot een buit.
- 13b Ook het geslacht, dat nog niet is geboren, zal eenmaal van de Heer getuigen horen, dat Hij 't volbracht!

IN MEMORIAM

Ds HENDRIK VAN TONGEREN

Geboren: 29 mei 1918 — Overleden: 14 april 1984

Zo is dan nog tamelijk plotseling Ds Van Tongeren op ruim 65-jarige leeftijd door de HERE thuisgehaald. Zijn sterven werd de laatste tijd één- en andermaal gevreesd. Maar na elke inzinking kwam hij er wonder boven wonder weer bovenop. Toen hij een paar weken geleden opnieuw uit het ziekenhuis kwam voelde hij zich zo bijzonder goed. Hij was de HERE dankbaar, dat hij weer een nieuw vakantiemocht maken. Hij voelde zich geweldig fit en zou na een paar weken beginnend weer gaan preken. Al ging hij dan wel met emeritaat, hij hoopte de kansel zo nu en dan te beklimmen en hier en daar wat werk in de wijk te verrichten. Maar de God van leven en van dood beschikte anders. Hij nam hem tot Zich in eeuwige heerlijkheid.

Hendrik van Tongeren begon zijn loopbaan als predikant in Rouveen, een grote plattelandsgemeente. Hij heeft daar samen met zijn vrouw, die hem steeds zo trouw terzijde heeft gestaan, enorm goede jaren gehad. Vandaar leidde de weg van het ambt naar Leeuwarden. Een hele andere gemeente met hele andere problemen, die een totaal andere aanpak vereisten dan waarop hij in zijn eerste gemeente had leren inspelen. Zijn arbeidsterrein reikte daarna zelfs ver over onze vaderlandse grenzen toen hij enkele jaren de gemeente van Grand Rapids in de V.S. diende. Een emigrantengemeente, die haar eigen noden kende. In 1965 keerde hij naar Nederland terug. Uit twee beroepen had hij dat van Maassluis aangenomen. De oorspronkelijke Katwijker was weer aangeland op het territoir van zijn geboorteprovincie. Hier heeft hij dertien jaar mogen werken en veel meegemaakt in de kerkelijke strijd. Nadat hij in 1975 buiten het vrijgemaakt-gereformeerd kerkverband was komen te staan met verreweg het grootste gedeelte van zijn gemeente ontving hij later op bijna zestig-jarige leeftijd het beroep van de kerk van Bunschoten-Spakenburg. Hij nam dat beroep aan en is ruim vijf en een half jaar aan deze grote gemeente verbonden geweest. Je zou zijn leven kunnen typeren met twee woorden: MOED EN VERTROUWEN. Daartoe werd hij gestimuleerd door zijn sterk en blijmoedig geloof. Daarom kon hij op zijn tijd als man vol humor zo gul lachen.

Ds Van Tongeren schuwde de discussie niet. Hij probeerde steeds geargumenteerde en gedokumenteerd de anderen te overtuigen. Daarvan geeft zijn boek: „Bewaard Bevel”, dat handelt over de strijd in de tijd van de vrijmaking en daarna en dat ettelijke drukken beleefde duidelijk blijk. Dat was ook de bedoeling van het blad: „SAAMHORIZ”, dat door hem en anderen vanuit Maassluis werd opgezet en verspreid en waarin hij naar wegen zocht de anderen ervan te doordringen, dat God vraagt recht te doen in de kerk

van Christus. Daarbij kwam steeds tot uitdrukking zijn begeerte de ander op te wekken zich niet bij de geslagen breuk neer te leggen. Zijn oekumenische instelling kon hij mee gestalte geven via zijn lidmaatschap van de commissie voor kontakt en samenspreking met andere kerken. In dat alles bleef hij een belijnde gereformeerde dominee!

Overigens waren barmhartigheid en beslistheid in hem op een imponerende manier verenigd. Niet op een volmaakte manier! Want Henk van Tongeren wist, dat hij soms faalde. Hij wist zich namelijk een zondaar voor God. Maar hij kende ook heel sterk de kracht van het bloed van zijn Heiland, Jezus Christus. Dat klonk in zijn prediking steeds helder door. Wat mocht hij graag dat evangelie van Christus verkondigen! Wat was hij betrokken op het kerkvolk! Wat had hij een mooie stem en een markant gezicht met die grote baard! Hij was een uitgezochte figuur voor de TV en heeft heel wat uitzendingen voor de E.O. verzorgd. Ook zo is hij tot rijke zegen voor velen geweest!

Martin Buber heeft gezegd: „Een ware gemeenschap ontstaat niet doordat mensen gevoelens voor elkaar hebben, maar doordat zij allen in een levende relatie staan tot een levend Midden”. Daarvan was Ds Van Tongeren volledig doordrongen. Daarom zocht hij de saambinding in de nederlands gereformeerde kerken te bevorderen door de eerste stoot te geven tot de Ontmoetingsdagen zoals wij die nu al verschillende malen hebben beleefd. Hij was een geboren organisator die steeds nieuwe initiatieven ontplooipte. Zo had hij ook zijn eigen inbreng in de Landelijke Vergadering te Wezep toen hij als assessor fungeerde.

Na een veelbewogen leven is hij van ons heengegaan. Zijn moed in oorlogstijd werd beloond met het Verzetskruis. Verder heeft hij intens verdriet gekend! Ik denk nu in chronologische volgorde eerst aan de scheuring in de kerk van Maassluis toen door hen, die zich afscheidten, werd geschreven: Bij u vergadert Christus zijn kerk niet meer. Dat heeft hem en de gemeente diep gewond. En vervolgens denk ik aan het smartelijk verlies van zijn enige zoon! Maar hij heeft met zijn vrouw door kracht van boven dit alles vorstelijk weten te dragen. Zij hebben zich niet opgesloten in de enge cirkel van hun diepe rouw. Ook nu mevrouw van Tongeren, dat diezelfde God, die zoveel bijstand bood, en nu mevrouw Over Tongeren en de kinderen en kleinkinderen zal troosten en leiden! Ier breekt voor hen een moeilijke tijd aan en ook voor de gemeente van Bunschoten-Spakenburg, die haar herder en leraar zal missen. Maar luidde de titel van één van de geschriften van Ds Van Tongeren niet: „Laten wij danken”?!! Wij mogen en moeten God danken voor alle zegeningen, die Hij via zijn dienstknecht, Henk van Tongeren, geschonken heeft. Hij mocht in dienst van zijn Zender zich inzetten voor de bouw van de kerk en de komst van het Koninkrijk. Zijn werk is niet vergeefs geweest! (I Cor. 15 : 58). Dat behoort bij de boodschap van Pasen!

Lof zij U, Christus, opgestane Here, Overwinnaar van dood en graf!

O. Mooiweer, Enschede

Ingezonden

Macht en mondigheid

(Na lezing van „Opbouw” 10-3-84, bladz. 77/78)

Ter inleiding. Prof. dr H. J. Jager wilde aanvankelijk over macht schrijven; het werden een aantal artikelen over mondigheid. Nu kunnen er zeker verbanden worden gelegd tussen de woorden macht en mondigheid. Prof. dr ir. H. van Riessen heeft aan één van zijn boeken de titel gegeven: „Mondigheid en de machten”. Dichtbij mondigheid en macht liggen de woorden gehoorzaamheid en gezag; daarmee zetten we een koers uit. Wijst het kompas van Prof. Jager rondom het woord mondigheid altijd de goede richting of dient een luisterende gemeente af en toe rekening te houden met kompasafwijkingen?

1. Gezag is een zegen, en... we weten van machtsmisbruik. Omgekeerd: gehoorzamen is geen

schande, maar een opdracht, en... iedereen is geneigd tot losbandigheid.

2. Boven zijn vier „aspecten” bijeengebracht, namelijk:
 - a. gezag (macht);
 - b. misbruik van gezag;
 - c. luisteren (gehoorzaamheid);
 - d. ongehoorzaamheid (bandeloosheid).

Bij nadere analyse blijkt, dat gezag en gehoorzaamheid gunstig moeten worden beoordeeld en dat dictatuur en ongehoorzaamheid als ontwaardingen (als kwaad) moeten worden gezien.

Er is dus slecht en goed gebruik van gezag mogelijk; ook kan er goed en slecht geluisterd worden.

3. Niet alleen in een onderneming, niet alleen in de staat, niet alleen in een gezin, maar ook in de gemeente (kerk) kan gezag een zegen zijn. Het valt op, dat sommigen moeite hebben met de uitspraak: gezag in de gemeente van Jezus

Christus is een zegen. Sommigen worden onmiddellijk kritisch als iemand beweert: een synode of een kerkeraad kan veel goeds doen.

Het valt op, dat sommigen er zo weinig aandacht voor hebben, dat gemeentelieden soms ordeloos zijn, hun eigen gang gaan en slecht willen luisteren.

Omgekeerd: het valt bovendien op, dat sommigen telkens de nadruk leggen op machtsmisbruik van synodes, classes en kerkelijke leiders zonder de andere kant te laten zien. Er wordt wel telkens de aandacht gevestigd op de mondigheid van de gemeente, zonder echter voldoende te letten op de neiging van het gaan van een eigen richting door leden van de gemeente.

4. Het is verdrietig te moeten lezen, dat er mensen zijn (een sterk staaltje) die tientallen artikelen van een kerkorde willen destilleren uit de tekst: „Laat alles betamelijk en in goede orde geschieden”. Op gezag van een hoogleraar moet je wel aannemen, dat er zulke broeders zijn. Of niet?

Als het waar is, dat vrijwel niemand de kerkorde kent pleit zulks dan voor een slechte kerkorde of... voor een onmondige gemeente? Als het waar is, dat vrijwel niemand weet wat in de Nederlandse Geloofsbelijdenis en in de Dordtse Leerregels staat behoren deze formulieren dan niet langer door predikanten en ouderlingen te worden ondertekend? Of wijst deze onkunde er dan op dat de gemeente juist mondig gemaakt moet worden? Met het doel, dat deze gemeente minder afhankelijk wordt van predikanten, die een eigen weg inslaan?

5. Prof. dr. H. J. Jager is een innemend man en een bekwaam exegeet. Het komt me echter voor, dat het goed is zijn gezag niet altijd te respecteren; het is goed voor de gemeente om mondig te worden.

Ir. A. Kadijk

Dronten, 11 maart 1984

De Psalmmelodieën

Uit reacties van lezers is gebleken dat het artikel over het onderwerp „Kerklied en gemeente” met belangstelling gevolgd is. Vooral het onderdeel over de psalmen heeft enkele pennen in beweging gebracht.

Het meedenken van andere gemeenteleden doet hartverwarmend aan. In een tweetal brieven kwam de kwestie van de herkomst der melodieën en van de „verhogingen” naar voren. Een van de brieven schrijvers vroeg mij hierop nog wat nader in te gaan. Ik ben dankbaar dat mij de ruimte daarvoor in Opbouw gegeven wordt.

Herkomst van de psalmmelodieën

In de eerste aflevering van Kerklied en gemeente heb ik de herkomst van de melodieën kort aangestipt. In het kader van dit artikel kan daar meer over uitgeweid worden, waarbij rekening gehouden wordt met de inhoud van de brieven.

De grote kenner van de psalmmelodieën uit onze tijd is ongetwijfeld dr Pierre Pidoux te Montreux. Zijn omvangrijke werk „Le Psautier Huguenot” in twee delen, vond internationaal erkenning. Hij rekent in deze boeken af met de theorie van O. Douen (neergelegd in diens standaardwerk „Le Psautier Huguenot” van 1878) als zouden de psalmwijzen naar bestaande en wereldse wijzen zijn gemaakt. Pidoux gaat uit van de oorspronkelijkheid van de Geneefse psalmen, berijmd door slechts twee dichters, waardoor eenheid van stijl en methode bewaard gebleven is. De melodieën ervan zijn samengesteld door een beperkt aantal musici: Guillaume Franc, Loys Bourgeois en „Maitre Pierre” (er is nog niet vastgesteld wie hij geweest is, dus is het ook Pierre Daque niet). Pidoux wijst op de veelvormigheid van de strofen en de rijmschema's. De verscheidenheid in afwisseling van lange en korte notenwaarden is groot.

De berijming van de bijbeltekst ging vooraf aan het op muziek zetten ervan. Bij enkele psalmen is de invloed te ontdekken van de tekst op het vinden van de melodie.

Voorbeelden:

- de melodieherhaling onderstreept twee gelijksoortige uitdrukkingen in ps. 55, 61 en 75.
- in ps. 136 worden de woorden „Louez Dieu tout hautement” weergegeven door de eerste melodieregel met de stijgende beweging.

De componisten laten in hun werk zien dat zij niet slechts tonen op een rijtje zetten, maar dat zij werkelijk hebben nagedacht, passend gemaakt en geconstrueerd.

Is er dan nergens een overeenkomst te vinden tussen psalmmelodieën en latijnse hymnen, die door musicologen gesignaleerd is? Bourgeois geeft op dit punt zelf inlichtingen. Twee of

DOOR H.R.S. VAN DER VEEN HOOGVEEN

drie psalmen zijn door hem gemaakt in overeenstemming met sommige melodieën, die vroeger in de R.K.-eredienst werden gezongen. Bourgeois geeft zelf echter niet aan om welke psalmen het gaat. Maar er is een duidelijke verwantschap ontdekt tussen ps. 17 en de hymne „Te lucis ante terminum”, die van ps. 20 en het „Kyrie cunctipotens”, ps. 31-71 en de hymne „A solis ortus cadine”, ps. 39 en „Pange lingua”, ps. 70 en „Quicumque Christum quaeritis”, ps. 124 en „Ad coenam agni providi”, ps. 129 en „Te lucis ante terminum”. U ziet uit dit overzicht dat er dus meer dan drie psalmen overeenkomsten vertonen met de vroegere hymnen.

Ook bij „Maitre Pierre” is verwantschap waargenomen ten opzichte van latijnse melodieën: ps. 80 is ontleend aan een deel van de paassequens „Victimae paschali laudes”, die herinnert aan het joodse paasfeest en in de psalm een christelijke overbrenging krijgt. Ps. 141 heeft de melodische grondslag van de hymne „Conditor alme siderum”.

Het is mogelijk, maar niet te „bewijzen”, dat de componisten met bovengenoemde „toespelingen” op bekende hymnen, hebben willen aansluiten bij gevoelens die in het volk leefden. De overeenkomsten van de 16e-eeuwse chansons met de psalmen zijn, dat beide één noot per lettergreep bezitten (behalve de melismen in ps. 6, 91 en 138), dat beide versregels op muziek zetten en ze hebben bepaalde melodische formules gemeen. Dit is echter onvoldoende om te „bewijzen” dat het ene uit het andere afkomstig is.

De buitengewone originaliteit van de psalmen is zonneklaar en de bundel blijft voor de christelijke gemeente een kostbare schat.

De accidenties

In het vijfde deel van „Kerklied en gemeente” (zie Opbouw, 23-3-'84) waar het gaat over de accidenties (toevallige verhogingen of verlagingen),

heeft een briefschrijver de vinger gelegd bij dit gedeelte, waarna hij mij vraagt wat ik vind van het door dhr. Zwart naar voren gebrachte systeem omtrent de accidenties.

„Om het behoud van het kerklied” (1982) is een brochure van Dirk Jansz. Zwart. Hierin schrijft hij o.a. over de materie van de accidenties. Volgens hem wordt op dit terrein door velen gezondigd, omdat zij de regels niet kennen die in de 16e eeuw daarvoor golden. De heer Zwart beroept zich op wat Loys Bourgeois schreef in zijn theorieboekje „Le droiet chemin de musique” (Genève 1550). De heer Zwart citeert en vertaalt in zijn brochure het gedeelte over de verhogingen in de cadenzen (slotformules). Als regel geeft Bourgeois aan, dat men, als een muzikale zin eindigt op de notenamen la-sol-la, de sol een halve moet verhogen. Eindigt de zin op sol-fa-sol, dan wordt de fa een halve verhoogd. Eindigt hij op re-ut (do)-re, dan wordt de ut een halve toon verhoogd. Maar er zijn uitzonderingen. De verhoging op de sol wordt niet toegepast als men de noten a-g-a zingt (vanuit de f-toon) op de namen la-sol-la. Ook bij

de cadensnoten e-d-e (op de namen la-sol-la) mag geen verhoging toegepast worden.

Op grond hiervan heeft Zwart kritiek op de notatie van de psalmmelodieën in het Liedboek. Er hadden volgens hem op meer plaatsen toevallige verhogingen moeten staan, zoals de voorlaatste noot van regel 1 in ps. 23, de voorlaatste noot van regel 5 in ps. 31 en 71, de afsluitingen in ps. 3 regel 2 en ps. 52 regel 2. Hij vindt het niet juist dat b.v. in ps. 28 regel 1 wel een verhoging is geplaatst en niet in de eerste regel van ps. 23.

Wat de heer Zwart hier naar voren heeft gebracht is een interessant probleem, maar de oplossing ervan is niet zo simpel als waarvan hij spreekt. Bourgeois heeft aan zijn leer der accidenties toegevoegd, dat deze regels voor alle partijen gelden, wat slaat op de meerstemmigheid.

In de psalmzettingen van Goudimel (1565) zijn bij alle stemmen hier en daar verhogingen of verlagingen geplaatst, maar niet in de cantus firmus (melodiestem). In latere meerstemmige

Wees gezegend, Heer van alle leven

- Wees gezegend, Heer van alle leven, Overwinnaar van de dood, die U aan de dood hebt prijsgegeven, die U zelf ten offer bood: want Gij zijt voor ons aan 't kruis geslagen, heel het werk door God U opgedragen hebt Gij tot het eind volbracht, tot de bittere lijdensnacht.
- Gij weerstond door uw geloof het kwade, de Verleider wees Gij af, want Gij waart gehoorzaam aan uw Vader tot de diepte van het graf. Daarom heeft uw God U hoog verheven, boven alle naam dé Naam gegeven, opdat elke tong belijdt dat Gij, Christus, Here zijt.
- Als een tarwekorrel moest Gij sterven, moest Gij in de aarde gaan, om U een gemeente te verwerven: duizendvoudig rijpt het graan! Velen werden U door God gegeven, velen zijn geroepen tot het leven: het uit U geboren zaad, dat niet meer verloren gaat.
- Leer mij, Heer, uw volgeling te wezen, doe mij in uw voetspoor gaan: Heer, kom van mijn zelfzucht mij genezen, doe mij Vaders wil verstaan. Leer mij eeuwig leven te verkiezen door, als Gij, mijn leven te verliezen: laat mij, delend in uw strijd, delen in uw heerlijkheid.

Joop Klein, Rijswijk

Melodie: „Herr und Aeltster deiner Kreuzgemeine” (Liedboek 221)

bewerkingen b.v. van L'Estocart blijken 13 van de 150 psalmen de cantus firmus niet in de tenor te hebben, zoals in de tijd van de reformatie, maar in de sopraan. In die gevallen waarin de cantus firmus (c.f.) in de tenor lag werden vrijwel geen accidenties geplaatst. Wanneer echter de c.f. in de sopraan voorkwam werden veel accidenties geplaatst en de tegenstemmen waren daar eveneens van voorzien.

Wat hiermee gezegd wil worden is dit, dat bij eenstemmige zang waarschijnlijk de meeste accidenties niet gezongen zijn, omdat de tenor in de meerstemmigheid de melodie van de psalm meestal juist weergeeft, praktisch zonder verhogingen. Met de regels van Bourgeois blijven er nog vraagpunten over. De praktijk is vaak ingewikkelder dan de theorie. In hoeverre het geschrift van Bourgeois van invloed geweest is op de notatie van de psalmen in het Liedboek is niet duidelijk. Typisch is wel, dat de nieuwste Franse en Tsjechische uitgave van de psalmen geen verhogingen kent. In de Zwitserse editie is men daarmee zuiniger geweest dan in het Liedboek.

Op internationaal niveau zou er nog wat studie van gemaakt kunnen worden om meer eenheid in deze materie te krijgen.

Een laatste punt waar ik in dit verband nog op wijzen wil is het volgende. In zijn brochure citeert dhr. Zwart nog een keer Bourgeois, die schreef „dat de halve toon de melodie lieflijker maakt en dat ze daarbij onmisbaar is voor de schoonheid van de samenklanken”.

Na dit citaat gaat Zwart o.a. verder met te betogen dat de aantrekking en kracht van de halve toon in vele gevallen van doorslaggevend betekenis is voor de handhaving van door sommigen niet gewenste, maar wel vaak schone verhogingen. Hij voert verder een pleidooi om de voorlaatste noot in de eerste regel van ps. 150 te verhogen. Er is hier echter geen sprake van een slotfunctie, maar van een doorgangsnoot. D. J. Zwart gaat hierin m.i. te ver en wil aansturen op meer verhogingen dan verantwoord is en ook vanuit de historie te verdedigen valt.

We gebruiken als kerken de psalmen in het Liedboek. De notatie volgen we ook. Dat houdt echter niet in dat we met elke toevallige verhoging vrede hebben. Ter wille van het karakter der melodieën zouden we in de toekomst misschien best tot een verdere vermindering van het aantal accidenties kunnen komen.

Zoekt U een camping waar U zich als Christen thuis kunt voelen?

Evangelische Camping „t BELOOFDE LAND”

biedt U een goedkoop feestdagen-arrangement van Pasen t/m Pinksteren.

Wij verhuren ook (toer)caravans. Vraag folder.

Bosweg 17 - 3781 NG Voorthuizen
Tel. 03428-2942.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk Utrecht

De kerkeraad heeft in de ontstaande vacature drs W. G. Rietkerk, beroepen drs H. de Jong te Amsterdam.

Den Helder

Ds R. Brands heeft, op medisch advies, de kerkeraad van de Ned. Geref. Kerk te Den Helder verzocht hem emeritaat te verlenen.

Ambtsjubileum ds K. H. de Groot te Amstelveen

Op 10 mei a.s. zal het 25 jaar geleden zijn dat ds K. H. de Groot werd bevestigd in het ambt van dienaar des Woords. Dit heugelijke feit zal in de kring van de gemeente van Amstelveen worden gevierd D.V. op vrijdag 18 mei a.s.

Voor hen die ds en mevr. De Groot willen feliciteren met dat jubileum en tevens met hun 25-jarig huwelijk, dat op 22 april a.s. wordt herdacht, is daartoe gelegenheid en wel op vrijdag 13 mei a.s. van 18.30-19.30 uur in de Bankraskerk, Max Havelaarlaan 435 te Amstelveen. Voor de goede orde wordt nog medegedeeld dat dit kerkgebouw niet dat van ons is maar van de Geref. Kerk (syn.).

G. A. v. d. Nadort, 2e praeses
A. J. van Helden, scriba

In de serie
HULP BIJ BIJBELSTUDIE (14)
is verschenen

Van Nederlands Hervormd tot Nederlands Gereformeerd

150 jaar kerkgeschiedenis.
door ds A. H. Algra.

Prijs f 5,90.

Een eenvoudig en boeiend geschreven overzicht van de laatste 150 jaar kerkgeschiedenis. Dat biedt ds Algra in de onlangs verschenen brochure van het GLJC. Er is niet veel materiaal over de jongste kerkgeschiedenis, en daarom te meer is het zeer de moeite waard om deze brochure te lezen, vooral voor jonge mensen van vandaag.

Ds Algra laat zien dat moderne vragen zoals bijv. over het gezag van de Bijbel al een eeuw oud zijn. Wij zijn de eerste christenen niet die met deze vragen te maken hebben, en daarom is het van belang om iets te weten van ons kerkelijk verleden. Anders sta je veel te argeloos in de wereld van vandaag.

Met verschillende vragen roept de schrijver iedere lezer op om mee te denken. Aanbevolen voor persoonlijk gebruik, voor jeugdvereniging en catechisatie, en mogelijk ook voor een bijbelkring.

Bestellen bij Laura Strating,
Peperstraat 24,
1502 AH Zaandam.
Tel. 075-351408



Een uitgave van het Geref. Landelijk Jeugdcomité in samenwerking met Buijten & Schipperheijn, Amsterdam.



Reformatische Bijbelschool

Het Bestuur van de Reformatische Bijbelschool te Zeist zoekt i.v.m. het voorgenomen vertrek van de huidige directeur per 1 augustus 1984 of zo spoedig mogelijk daarna een

Direkteur / Staftechtbaar

(leeftijd plm. 30-40 jaar)

- Van de te benoemen directeur wordt verwacht dat hij
- bij voorkeur theologisch geschoold is (academisch niveau gewenst) met onderwijskundige ervaring of belangstelling;
 - bereid is mede inhoud te geven aan de doelstellingen en het karakter van de opleiding;
 - beschikt over goede kontaktuele, leidinggevende en organisatorische kwaliteiten;
 - in staat is in teamverband te functioneren;
 - een pasorale instelling heeft;
 - bereid is bij de school te wonen;
 - een onderwijs- en begeleidingstaak zal kunnen vervullen.

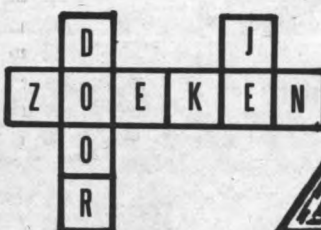
Van de echtgenote/stafmedewerkster wordt verwacht dat zij

- bereid is tot een part-time staffunctie;
- over eigenschappen beschikt voor pastoraal, leidinggevend en representatief werk.

Salaris: De Reformatische Bijbelschool is een niet gesubsidieerde opleiding. Salariëring en arbeidsvoorwaarden worden nader overeengekomen.

Inlichtingen betreffende de functie kunnen worden ingewonnen bij de huidige directeur, Drs. J. L. van der Wolf, telefoon 03404-24166 (school) of 19250 (thuis).

Sollicitaties zo spoedig mogelijk te richten aan het Bestuur van de Reformatische Bijbelschool, p/a Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist.



Zondag 22 april is het Pasen. Daarom deze week een puzzel over het Paasfeest in de Bijbel. Lees eerst Exodus 12 : 1-28.

Dan zijn hier de vragen.

1. Hoe heet het Paasfeest in de Bijbel?
2. In welk land waren de Israëlieten toen ze voor het eerst het Paasfeest hebben gevierd?
3. Ze moesten een jong dier slachten, braden en opeten. Daarbij moesten ze ook ongezuurde en bittere eten.
4. Ze moesten het Paasfeest in de eerste maand van hun jaartelling vieren. Hoe noemden ze deze maand? Exodus 13 : 4.
5. Op welke dag van de maand moest het jonge dier worden geslacht en gegeten? Exodus 12 : 6.
6. De Israëlieten moesten het Paasfeest altijd blijven vieren (Exodus 12 : 14). Waaraan moesten ze dan denken?
7. In 2 Kronieken 35 lezen we dat Israël het Paasfeest viert. Welke koning regeerde toen?
8. Als de Israëlieten het Paasfeest niet in de eerste maand kunnen vieren (bijvoorbeeld omdat ze op reis zijn) dan moeten ze het vieren in de tweede maand. (Zie Numeri 9 : 9-11). In 2 Kronieken 30 lees je zo'n situatie. Welke koning regeerde toen?
9. Ook in het Nieuwe Testament lees je over de viering van het Paasfeest. Wie vieren het in Mattheüs 26 : 17-20?
10. Bij het Paasfeest werd vaak een lam geslacht. In Jesaja 53 : 7 lees je ook over een lam dat geslacht zal worden. Wie wordt daarmee bedoeld?
11. Deze woorden uit het boek van Jesaja worden besproken in Handelingen 8 : 32 en 33. Wie zijn daar in gesprek?
12. Bij de kruisiging op Golgotha worden de benen van de twee misdadigers naast Jezus gebroken. De benen van Jezus worden niet gebroken. In Johannes 19 : 31-36 kun je lezen waarom dat niet gebeurde. Lees nu eens Exodus 12 : 46. Wat mocht bij het slachten van het paaslam niet gebeuren?

Oplossing vorige opgave.

1. Arimathea - 2. Kapernaüm - 3. Bethanië - 4. Nazareth - 5. Philippi - 6. Magdala - 7. Sarfath - 8. Cyrene - 9. Scheba - 10. Naïn.

„Wij mogen bouwen op de vaste grond
van Uw beloften en van Uw verbond.”
Psalm 90

Na een korte ziekte is overleden, onze lieve

BOUWE-JAN

21 maanden mochten wij intens van hem genieten.
Hij is in Gods handen.

Wim en Sietske de Hoop-van Straten

2275 CM Voorburg, 16 april 1984
Koninginnelaan 54

De dienst van Woord en Gebed zal worden gehouden in de aula van de
algemene begraafplaats „Eikelenburg”, Eikelenburglaan 7 te Rijswijk, op
zaterdag 21 april om 10.00 uur, waarna de begrafenis zal plaatshebben.

Geen bloemen.

**PASTORALE LEERGANGEN TE ROTTERDAM
REFORMATORISCHE LEERGANGEN TE ZWOLLE**

Theologische beroepsopleiding

met Bijbels Grieks en Hebreeuws

OP GRONDSLAG VAN DE GEREFORM. BELIJDENIS

De lessen worden gegeven 's zaterdags, zoveel mogelijk om de 14 dagen
van 10.15-15.15 uur vanaf begin september te Rotterdam en te Zwolle.

Niveau en duur van de cursussen:

- | | |
|---|-------------|
| 1. Gemeentetoeerusting | duur 1 jaar |
| 2. Middelbare beroepsopleiding theologie | duur 4 jaar |
| 3. Hogere beroepsopleiding theologie (alleen te Zwolle) | duur 4 jaar |

Informatie voor Rotterdam bij: Mevr. Veth-v. Staveren, Ceramstraat 4,
2905 SL Capelle a/d IJssel. Tel. 010-504243.

Voor Zwolle bij: T. van der Heiden, Robbesant 26, 8303 ZH Emmeloord.
Tel. 05270-12774.

„Wees getrouw tot den dood
en Ik zal u geven de kroon
des levens.” (Openb. 2 : 10b)

Met diepe ontroering geeft de
Raad van de Ned. Geref. Kerk van
Bunschoten-Spakenburg kennis
van het overlijden van zijn herder
en leraar

Ds H. van Tongeren

Met grote dankbaarheid denkt de
kerkeraad aan hetgeen broeder
Van Tongeren voor de gemeente
heeft betekend gedurende de tijd
dat hij als Dienaar des Woords
zijn beste krachten aan de ge-
meente gaf.

De HERE sterke zijn vrouw en kin-
deren door het Evangelie van Je-
zus, de Christus, die ook voor on-
ze overleden broeder de gerech-
tigheid, de heiligheid, de opstan-
ding en het leven is.

Namens de kerkeraad
van de Ned. Geref. Kerk te
Bunschoten-Spakenburg:
G. Schaap, praeses
Ph. Koelewijn, scriba



STICHTING
Signaalkampen
DER C.S.B.

Nu is het tijd om aan je vakantie te
denken. Wij organiseren christe-
lijke kampen voor scholieren van
13-18 jaar.

FIETS- land- en zeilkampen

Als je zin hebt, om van de zomer
een kamp met een stel leeftijd-
genoten te doen, vraag dan ons
gratis affiche aan (d.m.v. een brief-
kaart aan onderstaand adres met
vermelding „Opbouw”).

Postbus 5349, 1007 AH Amsterdam
020-120374

**UW FAMILIEBERICHTEN
PLAATS
IN DIT BLAD!**

WIE PLAKT ER NU BANDEN IN ZIJN VAKANTIE.....



Tja...., er op uit met Aktieve Vakanties is
een boot verhaal. Vol vriendschap en
kontakt. Zo'n vakantie máák je met el-
kaar: iedereen zet zich in.

Samen hou je zo een vakantie waar je in
je eentje nooit aan toe zou komen. Samen
merk je dat lol en serieuze dingen 'n pri-
ma combinatie zijn. Dat je op zo'n dag
samen in de bijbel leest en vandaaruit
over allerlei praktische dingen praat en
een uurtje later een doldwaas kreatief
feest opzet met elkaar. Je merkt dat in-
spanning en ontspanning elkaar grandioos
afwisselen.

Want rust en vrije tijd is er natuurlijk
voor iedereen ook ruimschoots, omdat je
in een vakantie ook lekker op adem moet
kunnen komen.

Er zijn vakanties in binnen en buitenland,
van één tot drie weken. Zonder uitzonde-
ring scherp geprijsd. Met een minimum
aan luxe en een maximum aan lol.

Ben je nieuwsgierig geworden naar deze
Aktieve Vakanties? Vul dan de bon in en
stuur 'm op.

**Ik wil wel eens ontdekken hoe leuk het is
om banden te plakken in m'n vakantie.**

Stuur op die vakantieids.

Naam
Adres
Postcode
Woonplaats.....

Youth for Christ Aktieve Vakanties, Postbus 73, 3970 AB Driebergen. Telefoon: 03438-15744